

ประพันธ์ ศรีสุวรรณ

คู่มือตัวอย่างความสำเร็จการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ประเภท เกษตรกรทฤษฎีใหม่

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปส.)

วิธีดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน จาก Google Play Store ผ่านมือถือระบบแอนดรอยด์

1. แตะเลือกแอปฯ Play Store
2. พิมพ์ชื่อ Layar ในช่องค้นหาจะแสดงชื่อแอปฯ โกล้เคียงแบบอัตโนมัติ หากเจอแอปฯ ที่ต้องการให้แตะเลือก
3. จากนั้นจะเข้าไปยังหน้าติดตั้งแอปฯ ให้แตะปุ่ม ติดตั้ง (Install)
4. ระบบทำการติดตั้งแอปฯ เสร็จเรียบร้อย สามารถแตะปุ่ม เปิด เพื่อใช้งานแอปฯ นั้นได้

วิธีใช้งานแอปพลิเคชัน Layar

1. แตะเลือกไปที่แอปฯ Layar
2. นำกล้องมือถือส่องไปที่หน้าปกของคู่มือฯ
3. เมื่อได้ภาพหน้าปกให้แตะที่หน้าจอนี้ครั้ง ระบบจะทำการสแกนภาพ
4. จากนั้นให้เลือกการแสดงผลตามที่ต้องการเพื่อรับชมคลิปวิดีโอ

วิธีดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน จาก App Store ผ่านมือถือระบบ iOS

1. แตะเลือกแอปฯ App Store
2. พิมพ์ชื่อ Layar ในช่องค้นหาจะแสดงชื่อแอปฯ โกล้เคียงแบบอัตโนมัติ หากเจอแอปฯ ที่ต้องการให้แตะเลือก
3. จากนั้นจะเข้าไปยังหน้าติดตั้งแอปฯ ให้แตะปุ่ม ติดตั้ง (Install)
4. ระบบทำการติดตั้งแอปฯ เสร็จเรียบร้อย สามารถแตะปุ่ม เปิด เพื่อใช้งานแอปฯ นั้นได้

วิธีใช้งานแอปพลิเคชัน Layar

1. แตะเลือกไปที่แอปฯ Layar
2. นำกล้องมือถือส่องไปที่หน้าปกของคู่มือฯ
3. เมื่อได้ภาพหน้าปกให้แตะที่หน้าจอนี้ครั้ง ระบบจะทำการสแกนภาพ
4. จากนั้นให้เลือกการแสดงผลตามที่ต้องการเพื่อรับชมคลิปวิดีโอ

สแกนหน้าปกเพื่อรับชมวิดีโอ

แม้พื้นที่ทำเกษตรของนายประพันธ์ ศรีสุวรรณ จะไม่อุดมสมบูรณ์เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรนัก แต่นายประพันธ์ และครอบครัว ก็ยังคงดำรงชีวิตด้วยการเกษตร และเลือกที่จะทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อรักษาและสร้างสมดุลทางธรรมชาติ อันนำไปสู่สมดุลชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและครอบครัวด้วย

หลังจากได้รับรางวัลโล่เกียรตินายกรัฐมนตรี จากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 2 ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และภาคีได้จัดขึ้นในปี 2552 นายประพันธ์ ได้อสาเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงสำนักงาน กปร. ในปี 2555 เนื่องจากมีศักยภาพและความพร้อมในการถ่ายทอด และเป็นแหล่งเรียนรู้การประยุกต์น้อมนำใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันนายประพันธ์ ยังคงดำรงชีวิตด้วยการเกษตร บนฐานของข้อมูล ความรู้ และข้อเท็จจริง และแบ่งปัน อันเป็นพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สะท้อนให้เห็นจากวิถีคิด และวิถีปฏิบัติที่เขาและครอบครัวเชื่อมั่นและชัดเจนขึ้นทุกขณะ

สำนักงาน กปร. จัดพิมพ์คู่มือตัวอย่างความสำเร็จการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ ฉบับนี้เป็นการพิมพ์ครั้งที่ 2 เนื่องจากยังคงมีความต้องการใช้คู่มือส่งเสริมสนับสนุนและสร้างความเข้าใจการน้อมนำประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ท้ายนี้ สำนักงาน กปร. ขอขอบคุณนายประพันธ์ และครอบครัวที่สนับสนุนข้อมูลและภาพประกอบ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านได้เริ่มต้นรู้จักแนวคิดในการใช้ชีวิตและทำเกษตรอินทรีย์ ที่นำความสุข สมดุล และยั่งยืนของเกษตรกรผู้ผลิต योगโยถึงผู้บริโภค

สำนักงาน กปร.

ธันวาคม 2560

ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ : นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ

อายุ : 55 ปี

การศึกษา : มัธยมศึกษาตอนต้น

สถานภาพ : สมรส มีบุตร 2 คน

ที่อยู่ : เลขที่ 12/5 หมู่ 1 บ้านนาสาร ตำบลบ้านปิน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

โทรศัพท์ : 08 5252 2835

จุดเริ่มต้นความสำเร็จ

เริ่มต้นชีวิตเกษตรกรในปี 2539 โดยการจับจองพื้นที่แห่งใหม่ที่ไม่มีต้นไม้สักต้นและเริ่มเข้ามาพัฒนาปลูกพืชสวน โดยของบประมาณจากสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) เพื่อขุดบ่อน้ำใช้ในการเกษตรและเลี้ยงปลา ใช้เวลาในการพัฒนาพื้นที่เตรียมดินขุดบ่อเป็นเวลา 1 ปี แล้วเริ่มทำเกษตรเมื่อปี 2540 ปลูกมะขามและมะม่วงอย่างละ 50 ต้น เพราะช่วงนั้นราคาดีมาก จากนั้น ได้ซื้อพันธุ์ปลานิลจากประมงอำเภอจำนวน 2,000 ตัว ในราคาตัวละ 1 บาท แต่ประสบปัญหา เนื่องจากบ่อมีความลึกถึง 4 เมตรแต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ต้องผันน้ำจากลำเหมืองเข้าบ่อทุกวันเพื่อให้มีน้ำเลี้ยงปลา ปลานิลใช้เวลาเลี้ยง 4 เดือนหมดค่าอาหารไป 3,000 บาท รวมลงทุนทั้งหมด 5,000 บาท แต่เมื่อขายปลากลับได้เงินเพียง 700 บาท เพราะปลาทายไปเป็นจำนวนมาก ส่วนที่รอดก็เจริญเติบโตไม่ได้ ทำให้ขายไม่ได้ราคา ช่วงนั้นจึงต้องอดทนมามากเพราะ

ไม่มีรายได้ การเลี้ยงปลาก็ยังขาดทุนอยู่เรื่อยๆ จนเข้าปีที่สี่ มะขามและมะม่วงเริ่มออกผล แต่ช่วงนั้นราคาผลผลิตตกต่ำ รวม 2 ปี ขายได้เพียง 9,000 บาท จากการลงทุนทั้งหมด 25,000 บาท และมีระยะเวลารอคอยยาวนานถึง 4 ปี

จากนั้นจึงได้เปลี่ยนจากการเลี้ยงปลานิลมาเลี้ยงปลาดุก เมื่อปล่อยลูกปลาลงในบ่อจำนวน 4,000 ตัว และผันน้ำเข้าบ่อเติมที่มีความลึก 4 เมตร ปรากฏว่า หลังจากปล่อยปลาดูได้ 2 วัน ปลาลอยขึ้นมาตายเกือบพันตัว เมื่อไปสอบถามจากประมงอำเภอ จึงทราบว่าลูกปลาคมน้ำตายเพราะปล่อยในน้ำที่ลึกเกินไป ลูกปลาไม่สามารถว่ายน้ำจากกันบ่อขึ้นมาเพื่อรับแสงและอาหารได้ ซึ่งระดับน้ำที่เหมาะสมในการเลี้ยงลูกปลาดุกคือประมาณ 1 เมตร จากนั้นจึงปรับวิธีการเลี้ยงลูกปลาดุกที่คงเหลืออยู่ 1,500 ตัว จนเมื่อครบ 4 เดือน ขายได้ทั้งหมดเพียง 2,000 บาท ประสบปัญหาขาดทุนอีกเช่นเดิม

แรงบันดาลใจในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากขาดทุนซ้ำซาก จึงคิดทบทวนสาเหตุของการขาดทุน และได้ข้อสรุปว่าตนเองขาดทุนเพราะ “ใช้ต้นทุนในการเกษตรสูงเกินไป” จึงได้คิดหาวิธีลดต้นทุนด้วยวิธีคิดไว้ในสมัยก่อนคนทำการเกษตรแบบไม่ต้องใช้เงิน ไม่ต้องซื้อปุ๋ย ยาฆ่าแมลง หรือ อาหารปลาก็ยังสามารถขายผลผลิตได้

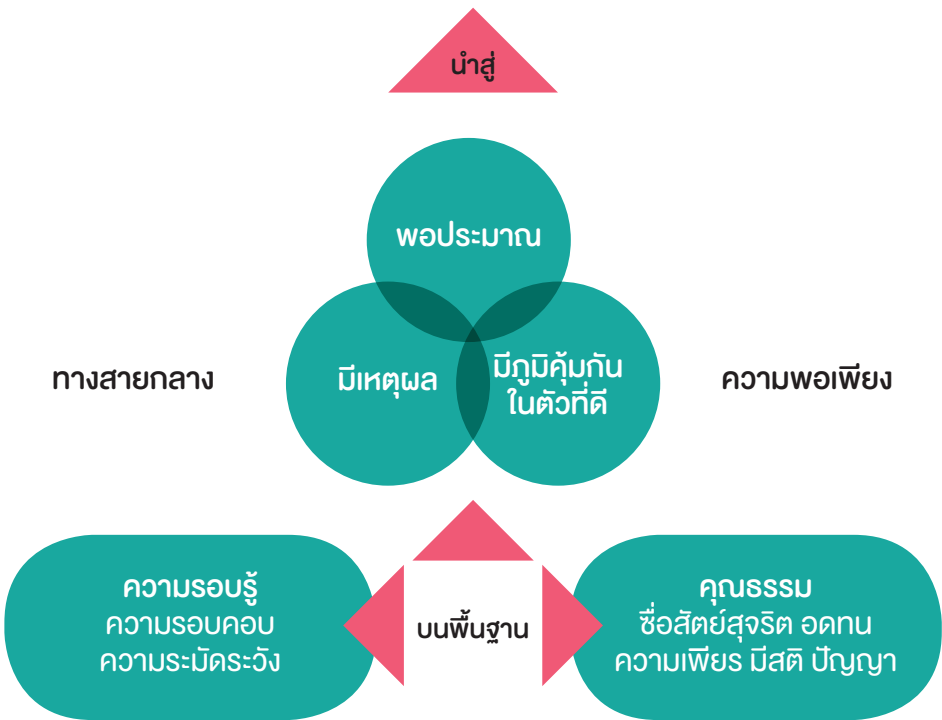
จากแนวความคิดดังกล่าว ทำให้เริ่มสังเกตรวมชาติรอบตัว เริ่มต้นลองผิดลองถูกโดยการทำการเกษตรผสมผสาน ปลูกพืชอื่นแซมต้นมะม่วงและมะขามที่มีอยู่เพื่อเพิ่มรายได้ นำใบไม้ที่หั่นตามพื้นมาทำปุ๋ยหมักทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ส่วนอาหารปลา นำไส้ปลาที่แม่ค้าในตลาดนำมากินมาทอดลงทำเป็นอาหาร

ปลาดุก ทำให้ลดรายจ่ายต้นทุนได้ และเริ่มมีความหวังที่จะสามารถหลุดพ้นปัญหาขาดทุนซ้ำซาก โดยการปรับเปลี่ยนวิธีทำการเกษตร ทำให้ต้องศึกษาหาความรู้และประสานความร่วมมือกับเกษตรกรอำเภออย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ละจุด ที่ละส่วน นำกระบวนการผลิตทั้งหมดมาเชื่อมโยงกันเพื่อลดต้นทุนและสร้างรายได้ ดำเนินการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และประมงควบคู่กันไปตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ และค่อยๆ ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบปลอดภัย สาระพิเศษในปี 2539 และพัฒนาเป็นเกษตรอินทรีย์ในปี 2549 จนได้รับตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกรมวิชาการเกษตร

การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทย ประชาชน
สมดุล ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

มีภูมิคุ้มกันในด้านวัตถุ • สังคม • สิ่งแวดล้อม • วัฒนธรรม

ที่มา : มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง,
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555

ความพอประมาณ

ทำเกษตรผสมผสานอินทรีย์แบบเน้นการพึ่งพาตนเอง นำสิ่งของเหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้พื้นที่ทำการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ มุ่งลดรายจ่ายเพื่อเพิ่มรายได้ ไม่สร้างหนี้สินให้เป็นภาระของครอบครัว ไม่เบียดเบียนตนเองและครอบครัวโดยดำเนินงานตามศักยภาพของตนเองและภรรยา และทำการเกษตรแบบพึ่งพาธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

ความมั่นคง

แก้ไขปัญหาการขาดทุนซ้ำซากด้วยหลักเหตุและผล ทบทวนถึงสาเหตุความผิดพลาดของตนเอง แล้วค้นคว้าวิธีแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุลในระบบนิเวศ ยึดหลักธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติ เมื่อระบบนิเวศมีความสมดุล ผลผลิตจะออกดอกออกผลตามฤดูกาล โดยไม่จำเป็นต้องฝืนธรรมชาติ จนในที่สุดสามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินและประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

การรู้จักเก็บออมและลงทุนทำการเกษตรแบบไม่เกนกำไร ทำให้ไม่มีหนี้สินและดำเนินชีวิตแบบไม่เดือดร้อน สร้างความมั่นคงทางอาหารด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หลากหลาย ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ด้วยการใช้ความรู้และภูมิปัญญาลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้ไส้ปลาที่เหลือทิ้งจากตลาดมาทำเป็นอาหารปลา ผลิตและใช้ปุ๋ยหมักทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี ปลูกพืชสมุนไพรช่วยไล่แมลง เป็นต้น ซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงรายจ่ายภายนอกที่มีราคาสูงได้ นอกจากนี้ การทำเกษตรอินทรีย์ยังทำให้ครอบครัวมีสุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเหมือนสมัยที่ยังใช้สารเคมี

คุณธรรม

ดำเนินตามแนวทางเกษตรอินทรีย์อย่างซื่อสัตย์ ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ทำการเกษตรแบบไม่เบียดเบียนธรรมชาติ จนได้รับตรารับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตร และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสู่ผู้บริโภค

ความรู้

เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่น ช่างสังเกต และศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาปรับปรุงแปลงเกษตรของตนเอง ใช้ความรู้และภูมิปัญญาในการลดต้นทุนเพื่อลดภาระค่าใช้จ่าย และศึกษาวิธีการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ รวมถึงมีการต่อยอดองค์ความรู้โดยการรวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษ เพื่อพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์และหาตลาดรองรับผลผลิตภายในสวน

ผลสำเร็จจากการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง

นายประพันธ์มีพื้นที่ทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ทั้งหมด 11 ไร่ แบ่งพื้นที่ใช้สอยออกเป็นสวนต่างๆ ดังนี้

- พื้นที่ทำนา 1 ไร่
- ปลูกไม้สัก 5 ไร่
- ปลูกกล้วยหอมทอง 2 ไร่
- บ่อน้ำ 2 บ่อ รวมขนาด 1 ไร่ (เลี้ยงปลาตะเพียน และปลาดุก)
- ที่เหลือเป็นพื้นที่เลี้ยงไก่ เลี้ยงกบ ปลูกมะนาว นอกฤดู พืชผักสวนครัว และที่อยู่อาศัย

ปลูกผักอินทรีย์ : มีแต่กำไร

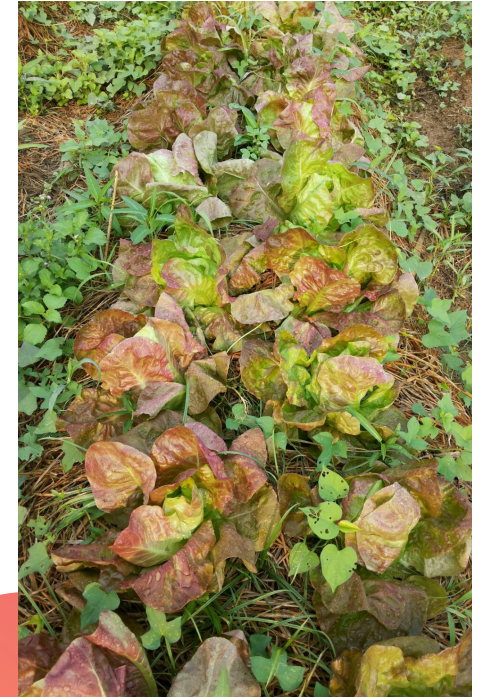
มีขั้นตอนและวิธีการดูแล ดังนี้

• **การเลือกพื้นที่** การทำแปลงผักอินทรีย์ ต้องให้ความสำคัญกับแหล่งน้ำ และต้องห่างจากผู้ใช้สารเคมี รวมทั้งพื้นที่ไม่ควรลาดเอียง มีความราบเรียบ ต้นผักจะได้เติบโตเท่ากัน และขายได้ราคาดี

• **การไถพรวนและเตรียมแปลง** เตรียมพื้นที่แปลงโดยวางรูปแบบแปลงตามทิศของดวงอาทิตย์ เนื่องจากพืชต้องใช้แสงแดดปรุงอาหารและฆ่าเชื้อโรค ขนาดความกว้างไม่เกิน 1 เมตร ความยาวตามความเหมาะสมของพื้นที่ หากพื้นที่ทำแปลงปลูกพืชไม่ทัน ให้นำพืชตระกูลถั่วหว่านคลุมดินเพื่อทำเป็นปุ๋ยพืชสด ซึ่งเป็นการปรับปรุงดินไปพร้อมกับการป้องกันแมลงที่จะมาวางไข่ในพวงหญ้าด้วย

• **การแยกแปลงปลูกและยกแปลงเพื่อปลูกพืชผัก** ก่อนปลูกต้องมีการปรับสภาพดินในแปลงปลูกโดยการใส่ปุ๋ยคอกจากมูลสัตว์ที่ตากแห้งแล้ว จะใส่มากน้อยขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดินที่จะทำแปลงปลูกพืชอินทรีย์ (ห้ามใช้มูลสัตว์สด) แล้วทำการคลุกดินให้ทั่วทั้งไร่ 7 วัน

• **การปลูกพืชสมุนไพรไล่แมลง** ปลูกสมุนไพรที่ไล่แมลงรอบนอก เช่น สะเดา ชะอม ตะไคร้ หอม ข่า เป็นต้น ให้ปลูกห่างกัน 2 เมตรรอบพื้นที่ และควรปลูกก่อนพืชหลัก ส่วนด้านในปลูกพืชสมุนไพรในระดับเตี้ยลงมา เช่น ดาวเรือง กะเพรา โหระพา ตะไคร้หอม หรือ พริกต่างๆ ให้ปลูกห่างกันประมาณ 1 เมตร และที่สำคัญคือ ต้องปลูกตะไคร้หอมทุกๆ 3 เมตร แซมโดยรอบพื้นที่ด้านในด้วย

- การเตรียมเมล็ดพันธุ์ นำเมล็ดพันธุ์พืชที่ต้องการปลูกแช่ในที่มีอุณหภูมิ 50 - 55 องศาเซลเซียส นาน 30 นาที เพื่อล้างสารเคมีที่ติดมากับเมล็ดพันธุ์ จากนั้นนำขึ้นมาคลุกกับกากสเดาหรือสเดาผง แล้วจึงนำไปหว่านลงในแปลงที่เตรียมไว้ นำฟางมาคลุม และรดน้ำ

- การเตรียมน้ำสมุนไพรรไล่แมลง ก่อนรดน้ำทุกวัน ควรชงยี่โถระใคร้หอม แล้วใช้ไม้เล็กๆ ตีบกระเพรา โหระพา หรือข่า ให้เกิดกลิ่นเพื่อไล่แมลง และควรพ่นสารสเดาอย่างต่อเนื่องทุกๆ 3 - 7 วันเป็นการกันก่อนแก่ เพราะเมื่อไม่ใช้สารเคมี จึงควรดูแลเอาใจใส่แปลงอย่างใกล้ชิด

- การเก็บเกี่ยว เมื่อถึงอายุควรเก็บเกี่ยวทันที ทั้งนี้ ในระยะแรกผลผลิตจะได้้นน้อยกว่าพืชที่ปลูกโดยใช้สารเคมีประมาณร้อยละ 30 แต่มีผลดีคือทำให้สุขภาพของผู้ผลิตดีขึ้น มีสิ่งแวดล้อมดี และเมื่อทำอย่างต่อเนื่องจะให้ผลผลิตไม่ต่างกับการปลูกพืชโดยใช้สารเคมีเลย

- การปลูกพืชรอบต่อไป หลังจากที่เก็บเกี่ยวพืชรอบแรกไปแล้ว รอบต่อไปไม่ควรปลูกพืชชนิดเดียวกัน ควรปลูกหมุนเวียนชนิดกันไป เช่น ปลูกผักกาดเขียวแล้วตามด้วยผักบั้งจีน เก็บผักบั้งจีนแล้วตามด้วยผักกาดหัว เมื่อทำเช่นนี้ทุกๆ แปลงแล้วพืชจะให้ผลผลิตดี ทั้งนี้ พืชสมุนไพรรสำหรับป้องกันและไล่แมลง จะต้องทำให้เกิดการซ้ำ เพื่อจะได้ส่งกลิ่นออกฤทธิ์ต่อแมลง นอกจากนี้ยังสามารถนำพืชสมุนไพรรเหล่านี้ไปขายเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งด้วย

เลี้ยงปลา : จากขาดทุนกลับเป็นรายได้

จากการขาดทุนเป็นหลักหมื่นในระยะเริ่มต้น ต้องซื้ออาหารปลาจากบริษัท แต่เมื่อศึกษารวมชาติแล้วพบว่า ปลาอุกและปลานิล เป็นปลากินเนื้อ จึงขอใส่ปลาจากตลาดมาล่บละเอียดให้กินทุกวัน ทำให้ลดต้นทุนค่าอาหารปลาลงไปมาก และได้ต่อหลอดไฟนีออนที่บ่ปลา และเปิดไฟตอนกลางคืนเพื่อล่อแมลงให้บินมาตอมไฟ และร่วงลงในบ่อเป็นอาหารเสริมของปลา ด้วยวิธีเลี้ยงดังกล่าว ทำให้ปลาแข็งแรง ตัวโต และเนื้อแน่น นอกจากนี้ยังสามารถแก้ปัญหาการเลี้ยงปลาอุกและปลานิลร่วมบ่เดียวกัน และไม่ให้กัดกินกันได้ โดยทำแสงนมาก้นในบ่อ ผึ่งหนึ่งเลี้ยงปลาอุก อีกผึ่งหนึ่งเลี้ยงปลานิล ทำให้ใช้สอยพื้นที่ได้อย่างคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น

นอกจากบ่ดินเลี้ยงปลาแล้ว ควรมีบ่อนุบาลและบ่พักปลา เพื่ออนุบาลลูกปลาและใช้พักปลาหลังจากจับขึ้นมาก่อนส่งขาย โดยสร้างบ่ปูนก่อด้วยอิฐบล้อก ขนาดกว้าง 1.8 เมตร ยาว 5 เมตร ลึก 0.8 เมตร และปูพื้นด้วยกระเบื้อง เนื่องจากถ้าพื้นบ่ไม่เรียบ ท้องปลาจะชูดกับพื้นบ่จนเป็นแผล และขายไม่ได้ราคา

มะนาวนอกฤดู : ผลผลิตจากภูมิปัญญา

เริ่มต้นจากแนวคิดที่ต้องการผลผลิตนอกฤดูกาลเพื่อเพิ่มมูลค่าทางการเกษตร ประกอบกับต้นมะนาวที่ปลูกไว้กำลังจะตาย จึงรีบบำรุงรดน้ำ และให้ปุ๋ยชีวภาพ ปรากฏว่า ต้นมะนาวนั้นกลับแข็งแรงขึ้น และออกดอกออกผลทั้งที่ยังไม่ถึงฤดูกาล จากนั้นเมื่อเริ่มศึกษาข้อมูลจึงพบว่าสามารถทำได้จริงโดยไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี โดยวิธีการทำให้ต้นมะนาวใกล้จะตาย จากนั้นรีบบำรุงทันที

ขั้นตอนการปลูกมะนาวนอกฤดู มีดังนี้

- การเตรียมวัสดุที่จะใช้ปลูก ปกติแล้วเกษตรกรทั่วไปจะใช้ท่อซีเมนต์ในการปลูก แต่จะใช้ดินทุบสูง จึงปรับมาใช้ยางรถยนต์เก่าแทนได้ เพราะมีคุณสมบัติเหมือนท่อซีเมนต์และไม่ผิวดินที่ปลูกโดยไม่ให้รากมะนาวลงดิน

- การเตรียมดิน นำยางรถยนต์เก่ามาวางซ้อนกัน 3 ชั้น จากนั้นเตรียมดินใส่ในยางเพื่อปลูกมะนาว โดยนำดิน 3 ส่วน ผสมคลุกเคล้ากับปุ๋ยคอก 2 ส่วน ใส่แกลบดำคลุกอีก 1 ส่วน หมักทิ้งไว้ 15 วัน เพื่อไม่ให้มีความร้อนกระทบรากของมะนาว เมื่อหมักเสร็จแล้วนำใส่ปอย่างจนล้นพูนปากบ่อ หากรดน้ำจนดินยุบลง ควรเพิ่มดินให้เต็มอยู่เสมอ

- การเตรียมพันธุ์มะนาว สามารถเลือกได้ทุกสายพันธุ์ ควรเลือกกิ่งพันธุ์มะนาวที่ระบบรากแข็งแรง ดูใบและรากที่สมบูรณ์ ไม่มีโรค

- การดูแล ควรรดน้ำทุกวันก่อนเวลาเก้าโมงเช้า เพราะเป็นช่วงที่มะนาวสังเคราะห์แสงได้ดีที่สุด ให้ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพสัปดาห์ละครั้ง ดูแลประมาณ 8 เดือน มะนาวจะออกดอกออกผลเต็มที่และสามารถเก็บเกี่ยวผลได้

- การบำรุงเพื่อให้ออกผลนอกฤดู หลังจากเก็บเกี่ยวต้นมะนาวจะโทรม ให้รดน้ำและ น้ำหมักชีวภาพประมาณ 2 สัปดาห์ ต้นมะนาวจะกลับมาแข็งแรง สังเกตได้จากใบที่มีสีเขียวเข้ม จากนั้นหยุดให้น้ำและปุ๋ยอีกประมาณ 2 สัปดาห์ จนต้นมะนาวขาดน้ำและแรธาตุ เพราะรากไม่สามารถหาอาหารได้ เมื่อต้นมะนาวเหี่ยวใกล้ตาย ให้รีบบำรุงโดยรดน้ำช่วงเช้าตามปกติ และเพิ่มปริมาณน้ำหมักชีวภาพจากสัปดาห์ และ 1 ชัน เป็น 3 ชัน ให้แบบวันเว้นวันติดต่อกันเป็นเวลา 1 เดือน จากนั้น ต้นมะนาวจะกลับมาแข็งแรงเหมือนเดิม และออกดอกออกผลนอกฤดูกาล เก็บเกี่ยวขายได้ราคาดีมาก

ปลูกต้นสัก : สร้างบ้านอายุให้ตนเอง

เริ่มปลูกเมื่อปี 2543 และปี 2553 รวมจำนวน 700 ต้น สาเหตุที่ปลูกเนื่องจากไม้สักมีมูลค่าเหมือนทองคำ ขายได้ราคา และมีราคาแพงขึ้นทุกปี การปลูกต้นสักไม่ยุ่งยากและไม่ต้องดูแล เพียงรดน้ำในช่วง 3 ปีแรก จากนั้นปล่อยให้โตโดยไม่จำเป็นต้องดูแลอีกเลย ปล่อยให้วัชพืชขึ้นเพื่อสร้างระบบนิเวศ จนกระทั่งปี 2563 ต้นสักอายุ 20 ปี คาดว่าจะขายได้ราคาต้นละ 10,000 บาท

ขั้นตอนการปลูกไม้สัก คือนำเมล็ดสักที่ตกอยู่ทั่วไป มาแช่น้ำไว้ 1 คืน จากนั้นนำมาเพาะในแกลบดำ ไม่ต้องรดน้ำ เพราะไว้ประมาณ 2 สัปดาห์จนกระทั่งออกเป็นต้นอ่อน ดูแลต้นอ่อนโดยการพรมน้ำเข้าเย็นติดต่อกัน 1 เดือน จากนั้นย้ายลงปลูกใส่ถุงดำที่เห็นผสมปุ๋ยคอกอย่างละส่วน นำต้นอ่อนไปไว้ในที่แจ้งที่แสงแดดส่องถึง ดูแลด้วยการรดน้ำเข้าเย็นเป็นเวลา

1 เดือน เมื่ออายุครบ 2 เดือนครึ่ง สามารถนำลงปลูกในพื้นที่จริง เตรียมหลุมขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร ลึก 1 เมตร ร่องพื้นด้วยปุ๋ยคอกและรดด้วยน้ำหมักชีวภาพ จากนั้นนำต้นสักลงปลูกให้รากจมลงดินประมาณ 30 เซนติเมตร ใช้ไม้ไผ่เหลาตามลำต้นไว้กั้นลม รดน้ำทุกเช้าและรดด้วยน้ำหมักชีวภาพสัปดาห์ละครั้ง ติดต่อกันประมาณ 2-3 ปี ต้นสักจะแข็งแรงเต็มที่ จากนั้นไม่ต้องดูแลอีกต่อไป โดยต้นสักพร้อมจะตัดขายเมื่อมีอายุ 15 ปี ขึ้นไป ไม้สักพันธุ์ที่นิยมและเป็นที่ต้องการของตลาดมากที่สุด คือ ไม้สักทอง ทั้งนี้ สิ่งที่ต้องพึงระวังจากการปลูกไม้สักคือ ไม้สักเป็นไม้เศรษฐกิจของประเทศ การปลูกและตัดไม้สักมีระเบียบตามกฎหมาย ผู้ที่สนใจปลูกควรศึกษาขั้นตอนให้ถี่ จึงควรปรึกษาเจ้าหน้าที่เกษตรก่อนลงมือปลูก

กล้วยหอมทองอินทรีย์ : ไม้ผลสร้างรายได้

นายประพันธ์เริ่มปลูกกล้วยหอมทองเมื่อปี 2559 เริ่มต้นจากได้รับหน่อกล้วยมาจากเครือข่ายเกษตรกร เมื่อทดลองปลูกแล้วพบว่าเจริญเติบโตดี และขายได้ถึงหัวละ 80 บาท จากนั้นจึงลงหน่อกล้วยเพิ่มเติมจนเต็มพื้นที่ 2 ไร่ โดยในปีที่ผ่านมา มีรายได้จากการขายกล้วยหอมทองมากถึง 120,000 บาท

การปลูกกล้วยหอมทองต้องเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม น้ำไม่ท่วม ดินร่วนซุย ระบายน้ำได้ดี หากดินเป็นแอ่งควรปรับดินให้มีความลาดเทเพื่อป้องกันน้ำท่วมในฤดูฝน จากนั้นคลุกเคล้าปุ๋ยคอกกับดินชั้นบน แล้วนำหน่อกล้วยที่เตรียมไว้วางกลางหลุม กลบดินให้แน่นแล้วรดน้ำแต่ละต้นควรห่างกันประมาณ 2 เมตร เพื่อสะดวกในการพรวนดิน ใส่ปุ๋ย ตัดใบ และทำให้อากาศหมุนเวียนได้ดี

เมื่อต้นกล้วยมีอายุ 20 - 30 วัน ทำการปาดหน่อเพื่อให้ต้นแตกใบเสมอกัน จนต้นกล้วยอายุ 4 - 6 เดือน จะเริ่มมีการแตกหน่อหน่อที่เกิดตามมาเรียกว่า หน่อตาม ควรเอา

หน่อนี้ออก เพื่อไม่ให้หน่อแย่งอาหารจากต้นแม่ เก็บไว้เพียง 1 - 2 หน่อเพื่อพุงต้นแม่ เมื่อมีลมแรง ด้านการรดน้ำ ช่วงที่ลงหน่อกล้วยควรรดแค่พอชุ่มชื้น แต่เมื่อต้นกล้วยตั้งตัวและติดปลีแล้ว ไม่จำเป็นต้องรดน้ำทุกวันเหมือนพืชชนิดอื่น สำหรับการบำรุงด้วยปุ๋ย ควรใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักตั้งแต่เริ่มปลูก เพราะกล้วยเป็นพืชที่ต้องการธาตุอาหารมาก

ประมาณ 10 เดือน เมื่อกล้วยเริ่มออกปลีและแทงปลีจนสุดให้ตัดปลีทิ้ง จากนั้นห่อเครือกล้วยด้วยถุงพลาสติกสีฟ้าขนาดใหญ่และยาวกว่าเครือกล้วย เปิดปากถุงให้มีอากาศถ่ายเทได้ดี จากนั้นอีกประมาณ 90 - 110 วัน กล้วยจะแก่พอดี สังเกตได้จากกล้วยหัวสุดท้ายเริ่มกลมสีผลจางลงกว่าเดิม จึงสามารถเก็บเกี่ยวได้

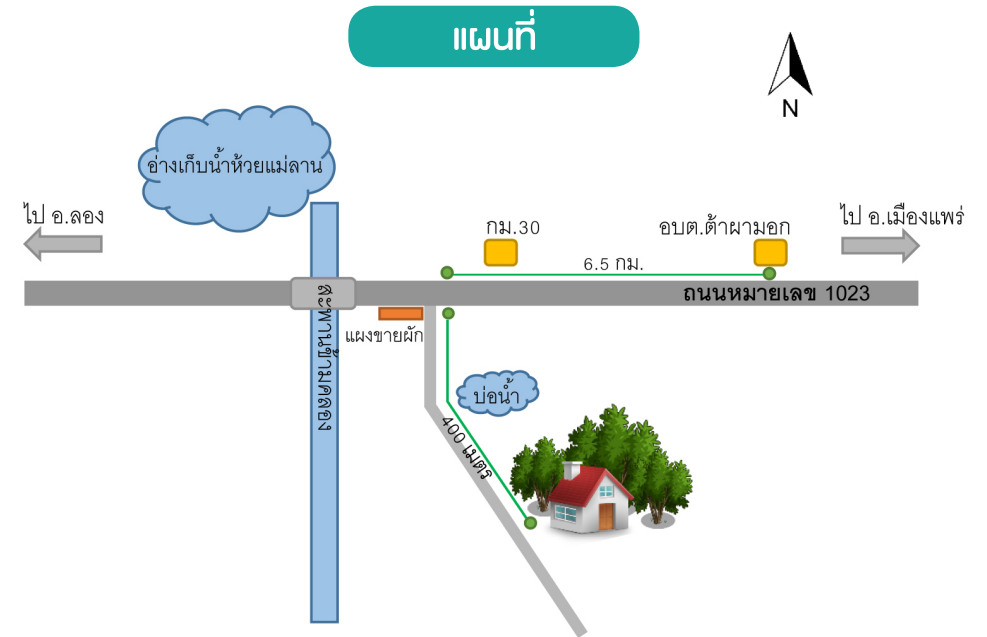
ทั้งนี้ ข้อควรระวังในการปลูกกล้วยหอมทองคือ มีเครือใหญ่ หนัก และคออ่อน เมื่อขาดน้ำหรือลมพัดแรงจะประสบปัญหาต้นหักล้มได้ง่าย จึงจำเป็นต้องใช้ไม้ค้ำยันหรือตามกล้วยทุกต้นที่ออกปลีแล้ว

นอกจากความรู้ด้านการปลูกพืชผลอินทรีย์ดังกล่าวแล้ว นายประพันธ์ยังมีความรู้ด้านน้ำหมักชีวภาพการเพิ่มมูลค่าข้าวด้วยกระบวนการกบา หรือการทำให้ข้าวงอก เพื่อให้ข้าวสามารถเก็บได้นานโดยไม่มีมอดรบกวน โดยกระบวนการกบาใช้เวลา 4 วัน สามารถขายข้าวได้เพิ่มขึ้นกิโลกรัมละ 20 บาท รวมถึงต่อยอดผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยการเข้าร่วมกลุ่มผลิตภัณฑ์ปลอดภัย การทำให้มีตลาดรองรับสินค้าภายในสวนอย่างต่อเนื่อง

รางวัลความสำเร็จ

- ปี 2552 รางวัลโล่เกียรตินายกรัฐมนตรี จากการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)

รายชื่อศูนย์การเรียนรู้ และบอร์ดติดต่ออีก 47 แห่ง ตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

ลำดับ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กปร.	ประเภท	จังหวัด	โทรศัพท์
ภาคกลาง				
1.	นายประมาต ประสงค์สันต์	ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกั้นดาร	กาญจนบุรี	08 7903 0912
2.	นายวินัย สุวรรณไตร	ประชาชนทั่วไป	ฉะเชิงเทรา	09 8816 2825
3.	นายสำรอง แดงพลับ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	เพชรบุรี	08 9076 4325
4.	นายณรงค์ บัวสี	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	กรุงเทพฯ	08 7357 6999
5.	นายยวง เขียวนิล	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	นนทบุรี	08 1929 9159
6.	นายปรีชา เหมภรณ์	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	กรุงเทพฯ	08 5059 3555
7.	กลุ่มส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว ชุมชนบ้านไทรใหญ่	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	นนทบุรี	08 0076 8989
8.	ชุมชนบางรักน้อย	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	นนทบุรี	08 1316 0805
9.	ชุมชนเพชรารุข พัน.2	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	กรุงเทพฯ	0 2521 1190
10.	เรือนจำชั่วคราวเขากลิ้ง	หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาค	เพชรบุรี	0 3246 5171
11.	ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)	หน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง	กรุงเทพฯ	0 2280 0180
12.	กรมราชทัณฑ์	หน่วยงานภาครัฐในส่วนกลาง	กรุงเทพฯ	0 2967 5719
13.	บริษัท ซองเดอร์ไทย ออร์แกนิกฟู้ด จำกัด	ธุรกิจขนาดย่อม	สุพรรณบุรี	0 2967 1200-1
14.	กลุ่มสตรีผลิตภัณฑ์ของใช้ในครัวเรือน	ธุรกิจขนาดย่อม	เพชรบุรี	08 9515 1128
15.	ห้างหุ้นส่วนจำกัด สมศักดิ์แกล่งเซอร์วิส	ธุรกิจขนาดย่อม	ระยอง	0 3867 1382
16.	บริษัท บารูม ดีไซน์ จำกัด	ธุรกิจขนาดกลาง	ปทุมธานี	0 2683 7322-3
17.	บริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)	ธุรกิจขนาดใหญ่	กรุงเทพฯ	0 2335 4658
18.	บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)	ธุรกิจขนาดใหญ่	กรุงเทพฯ	0 2739 8000
19.	บริษัท โทเทิล แอ็คเซ็ส คอมมูนิเคชั่น จำกัด (มหาชน)	ธุรกิจขนาดใหญ่	กรุงเทพฯ	0 2202 8000

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.	นายทวี ประหา	ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกั้นดาร	มุกดาหาร	09 9914 3917
2.	นายแสนหมั่น อินทรไชยา	ประชาชนทั่วไป	อุดรธานี	08 6167 8524
3.	นายสุนัน ฝ้าหอม	ประชาชนทั่วไป	ขอนแก่น	08 0186 8617
4.	นายจันทรีที่ ประทุมภา	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	นครราชสีมา	08 9948 4737
5.	นางพิมพ์ ไถตันคำ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	สกลนคร	08 0748 3133
6.	นายบุญแทน เหลาสุพะ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	เลย	08 3346 0287
7.	กลุ่มข้าวคุณค่า ชวนาคคุณธรรม	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	ยโสธร	08 7872 1672
8.	กลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืนอำเภอกันทรวิชัย	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	มหาสารคาม	08 9618 4075
9.	ชุมชนบ้านท่าเรือ	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	นครพนม	08 1975 3378
10.	โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 51 (ศึกษาศงเคราะห์นางรอง)	หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาค	บุรีรัมย์	04 4631 883

ลำดับ	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กปร.	ประเภท	จังหวัด	โทรศัพท์
11.	บริษัท โสมภัส เอ็นจิเนียริง (2005) จำกัด	ธุรกิจขนาดกลาง	มหาสารคาม	08 1052 1270
ภาคเหนือ				
1.	นายผล มีศรี	ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลและกั้นดาร	พะเยา	08 7174 9928
2.	นายสุพจน์ โคมณี	ประชาชนทั่วไป	นครสวรรค์	08 1041 0911
3.	นายสมมาตร บุญฤทธิ์	ประชาชนทั่วไป	กำแพงเพชร	08 6207 1285
4.	นางเป็ริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	เชียงราย	08 1706 9687
5.	นายประพันธ์ ศรีสุวรรณ	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	แพร่	08 5252 2835
6.	นายบุญเป็ง จันตะภา	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	เชียงราย	08 9559 8350
7.	กลุ่มเกษตรทำสวนบ้านถ้ำ	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	พะเยา	08 1023 8350
8.	กลุ่มศูนย์เครือข่ายปราชญ์ ชาวบ้านเกษตรยั่งยืนตำบลศรีเมืองชุม	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	เชียงราย	08 1025 5598
9.	ชุมชนบ้านดอกบัว	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	พะเยา	08 2895 7321
10.	โรงพยาบาลหนองม่วงไข่	หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาค	แพร่	05 464 7458-60
ภาคใต้				
1.	นายสมพงษ์ พรผล	ประชาชนทั่วไป	พังงา	08 9123 1589
2.	นายสมชาย นิลอนันต์	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	สุราษฎร์ธานี	08 9592 1764
3.	นายพินัย แก้วจันทร์	เกษตรกรทฤษฎีใหม่	ยะลา	08 1388 5161
4.	ชุมชนบ้านบางโรง	ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง	ภูเก็ต	08 1892 9204
5.	เทศบาลตำบลปลายพระยา	หน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาค	กระบี่	0 7568 7141
6.	บริษัท พรทิพย์ ภูเก็ต จำกัด	ธุรกิจขนาดย่อม	ภูเก็ต	0 7626 1555
7.	บริษัท แพลน ครีเอชั่นส์ จำกัด	ธุรกิจขนาดกลาง	ตรัง	0 2237 9070

“เกษตรอินทรีย์คือการปล่อยให้ธรรมชาติพึ่งพาซึ่งกันและกัน”

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700

โทรศัพท์ : 0 2447 8500 www.rdpb.go.th

พิมพ์ครั้งที่ 2 : ธันวาคม 2560 จำนวนพิมพ์ : 3,000 เล่ม พิมพ์ที่ : บริษัท เอ็มโซลูท มังคี จำกัด โทรศัพท์ 09 2969 4714